

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์” เป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Research) แบบมานุษยวิทยา (Ethnography Study) เพื่อให้วิเคราะห์ถึงกลยุทธ์การจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ วิเคราะห์การคัดเลือกและนำเสนอข่าวสารจากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ของสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท คือ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนประเมินประสิทธิผลในการจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐ ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่ได้จากการพยายามแสวงหาความรู้ โดยพิจารณาปรากฏการณ์ทางสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงเท่าที่สัมผัสได้ ในฐานะที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเนื้อหาของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ในลักษณะ Participant-as-observer การสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้งในส่วนของผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารของสำนักงานปลัดกระทรวงและสื่อมวลชน นอกจากนั้น ยังได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ และเทปบันทึกรายการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ ซึ่งมีรายละเอียดการศึกษา เพื่อการแสวงหาข้อมูล ตามสภาพความเป็นจริงขององค์กร ดังนี้

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มี 4 ประเภท คือ ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย ข้อมูลจากบุคคล ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากเทปบันทึกรายการ

1. **ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย** เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ตรงในการจัดการการเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งผู้วิจัยได้มาจากการได้เข้าร่วมปฏิบัติการในการดำเนินการเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์ ณ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นระยะเวลา 7 เดือน ซึ่งเป็นการสังเกตโดยมีส่วนร่วมในลักษณะ Participant-as-observer ที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมในการปฏิบัติงานเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์ แต่ผู้ดำเนินการจัดการการเผยแพร่ข่าวสารและสื่อมวลชนรู้อยู่ตลอดเวลาว่าบทบาทของผู้

วิจัยเป็นใคร จึงทำให้ได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติงานเพื่อการจัดการการเผยแพร่ของกระทรวงพาณิชย์ตามความเป็นจริง

2. ข้อมูลจากบุคคล

การหาข้อมูลจากบุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากผู้ที่ดำเนินการจัดการเนื้อหาข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งหมายถึง เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์กระทรวงพาณิชย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งสื่อมวลชน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth-Interview) ดังมีรายละเอียดและรายนามบุคคลที่ใช้ในการหาข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้ดำเนินการเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์ ได้แก่

2.1.1 นายเกริกไกร จีระแพทย์ ตำแหน่งปลัดกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2543 และได้ถูกโยกย้ายไปรับตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ฝ่ายข้าราชการประจำด้านการค้าระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2544

2.1.2 นายคณิสสร นาวานุเคราะห์ ตำแหน่งโฆษกกระทรวงพาณิชย์และผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2543 และได้โยกย้ายไปรับตำแหน่งรองปลัดกระทรวงพาณิชย์เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2544

2.1.3 นายราเชนทร์ พจนสุนทร อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก และได้โยกย้ายมารับตำแหน่งโฆษกกระทรวงพาณิชย์และผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2544

2.1.4 นางชบาพรรณ ตีรณสาร รับตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นเวลาประมาณ 5 ปี อายุ 49 ปี จบการศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.1.5 นายสารุมภ์ โหม่งสูงเนิน รับตำแหน่งนักประชาสัมพันธ์ 6 สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นเวลาประมาณ 2 ปี อดีตรับตำแหน่งนักวิชาการพาณิชย์ระดับ 6 กองบริหารส่วนภูมิภาค อายุ 37 ปี จบการศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.1.6 นางสาวปิยาณี เกิดปัญญา ผู้จัดการแผนกพัฒนาโครงการกันตนา

2.1.7 นางสุพัตรา แสนประเสริฐ ผู้จัดการศูนย์ประชาสัมพันธ์บริษัทกันตนา กรุ๊ป จำกัด อายุ 44 ปี จบการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์

2.1.8 นางสาวทวิตติยา สมัตตะ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์บริษัทกันตนา กรุ๊ป จำกัด อายุ 33 ปี จบการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.9 นางสาวสุนิสา บุญช่วย เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์บริษัทกันตนา กรุ๊ป จำกัด อายุ 30 ปี จบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

2.1.10 นายรัชชัย กฤติยาภิชาติกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทโกลบอล อินเทอร์เน็ตคอมมูนิเคชั่น จำกัด จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะมนุษยศาสตร์ สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และปริญญาโทจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.11 นางสาวกิตติยา เพชรชู ผู้สื่อข่าว บริษัท ไอ.เอ็น.เอ็น. จำกัด อายุ 27 ปี จบการศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.2 สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อมวลชนจากสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โดยมีรายนามที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการทำวิจัย ดังนี้

2.2.1 นายทิมมพร ศรีจันทร์ ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์มา 7 ปี โดยอดีตเคยเป็นผู้สื่อข่าวประจำทำเนียบรัฐบาลมาก่อน

2.2.2 นางสาวสิริวรรณ พงษ์ไพโรจน์ ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ประจำกระทรวงพาณิชย์มา 6 ปี โดยเริ่มอาชีพผู้สื่อข่าวที่กระทรวงเป็นที่แรก

2.2.3 นางสาวมยุรี นวมมี ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด ประจำกระทรวงพาณิชย์มา 5 ปีโดยเริ่มอาชีพผู้สื่อข่าวที่กระทรวงเป็นที่แรก

2.2.4 นายอโณทัย ชุมไชโย ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ประจำกระทรวงมา 5 ปี อดีตเคยประจำทำเนียบรัฐบาล

2.2.5 นางสาววรรณพฤกษ์ รังสิโสภิน ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์มา 6 ปี

2.2.6 นางสาวกษมาพร กิตติสัมพันธ์ ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ ประจำกระทรวงพาณิชย์ สำนักข่าว GNN ประจำกระทรวงพาณิชย์มา 5 ปี

2.2.7 นางสาวมาลินี อัครมานุเคราะห์ ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ สถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7

3. ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลที่นำมาจากสื่อสิ่งพิมพ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร โดยมีหนังสือพิมพ์ที่เป็นแหล่งข้อมูลจำนวน 8 ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ ข่าวสด เดลินิวส์ แนวหน้า มติชน วัฏจักร กรุงเทพธุรกิจและผู้จัดการรายวัน และนิตยสาร คือ นิตยสารร่วมด้วยช่วยกัน

นอกจากนั้นยังได้ใช้สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการจัดจ้างบริษัทเอกชนเพื่อดำเนินการเผยแพร่ข่าวสาร ดังนี้

- เอกสารโครงการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์
- เอกสารโครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการโทรทัศน์
- เอกสารโครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการวิทยุ
- สรุปผลโครงการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์เดือนมิถุนายน – ธันวาคม 2545
- สรุปผลโครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการโทรทัศน์เดือนมิถุนายน – ธันวาคม 2544
- สรุปผลโครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการวิทยุเดือนมิถุนายน – ตุลาคม 2544

4. ข้อมูลจากเทปบันทึกรายการ ทั้งรายการวิทยุกระจายเสียงและรายการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อใช้วิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบในสื่อมวลชน โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 เทปบันทึกการวิทยุกระจายเสียง เป็นการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งเทปการสัมภาษณ์รัฐมนตรี ปลัดกระทรวงและข้าราชการกระทรวงพาณิชย์

4.2 เทปบันทึกการวิทยุโทรทัศน์ เป็นข่าว สารคดี และการสัมภาษณ์พิเศษรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงและข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ ที่มีการเผยแพร่ผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ ช่องต่างๆ รวมทั้งเทปการสัมภาษณ์ปลัดกระทรวงพาณิชย์ทางโทรทัศน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปทำการวิจัยภาคสนามเป็นระยะเวลา 7 เดือนที่กระทรวงพาณิชย์ โดยการจดบันทึกเป็นรายวัน ทั้งบันทึกการจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์และการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการควบคุมเนื้อหาของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและสื่อมวลชนอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อจะได้ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงที่สมบูรณ์เพียงพอแก่การนำไปวิเคราะห์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคล ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยตรงจากบุคลากรที่ทำงานด้านการเผยแพร่ข่าวสารของกระทรวงพาณิชย์และกลุ่มสื่อมวลชน ทั้งนี้ใช้วิธีการเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้ในเรื่องนี้ผู้วิจัยต้องการจะทราบไว้กว้างๆ และสอบถามถึงรายละเอียดระหว่างการสนทนา รวมทั้งใช้การจดบันทึกข้อความสำคัญด้วยตนเองส่วนหนึ่งและใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยอีกวิธีหนึ่งในระหว่างการสัมภาษณ์ โดยจะทำการสรุปและถอดเทปเพื่อค้นหารายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสื่อมวลชนนอกจากจะได้ทราบถึงการคัดเลือกข่าวสารจากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์เพื่อนำไปเผยแพร่แล้ว สื่อมวลชนยังเปรียบเหมือนตัวแทนของประชาชนทั่วไปอีกด้วย ดังนั้นทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อการเผยแพร่ข่าวสารของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ยังสามารถใช้แทนทัศนคติของประชาชนทั่วไปได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทสื่อสิ่งพิมพ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้มาจาก ข่าว และบทความต่างๆ เกี่ยวกับกระทรวงพาณิชย์ที่ได้มาจากหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมและถ่ายสำเนาไว้ ทั้งข่าวและบทความที่กระทรวงพาณิชย์ได้เผยแพร่ไปยังประชาชน รวมทั้งข่าวและบทความที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงพาณิชย์

ส่วนเอกสารเกี่ยวกับการจัดจ้างบริษัทเอกชนในโครงการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ โครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการโทรทัศน์ และโครงการประชาสัมพันธ์ทางรายการวิทยุ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากข้าราชการ สำนักงานกระทรวงพาณิชย์และเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของบริษัทกันตนา กรุ๊ป จำกัด ในการอนุเคราะห์ข้อมูล และขอถ่ายสำเนาเก็บไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเทปบันทึกการ

ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเทปรายการวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ในข่าว และรายการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและนโยบายของกระทรวงพาณิชย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปและสมุดบันทึกข้อความการสังเกตและประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยนำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นกรอบนำการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่(Publicity) ตลอดจนทฤษฎีและและแนวคิดการกำหนดวาระ (Agenda-setting) มาเป็นกรอบนำการวิจัย

2. การวิเคราะห์การคัดเลือกและนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระทรวงพาณิชย์ของสื่อมวลชน ใช้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งข่าวกับนักสื่อสารมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda-setting) มาประกอบการวิเคราะห์

3. การประเมินหาประสิทธิผลของการจัดการประเด็นของข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนของกระทรวงพาณิชย์ นำแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสาร(Publicity) แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งข่าวกับนักสื่อสารมวลชน รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดวาระ (Agenda-setting) มาใช้เป็นกรอบนำการวิเคราะห์

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ทำการจัดระเบียบ เรียบเรียงและอธิบายโดยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ตามกรอบทฤษฎี ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ